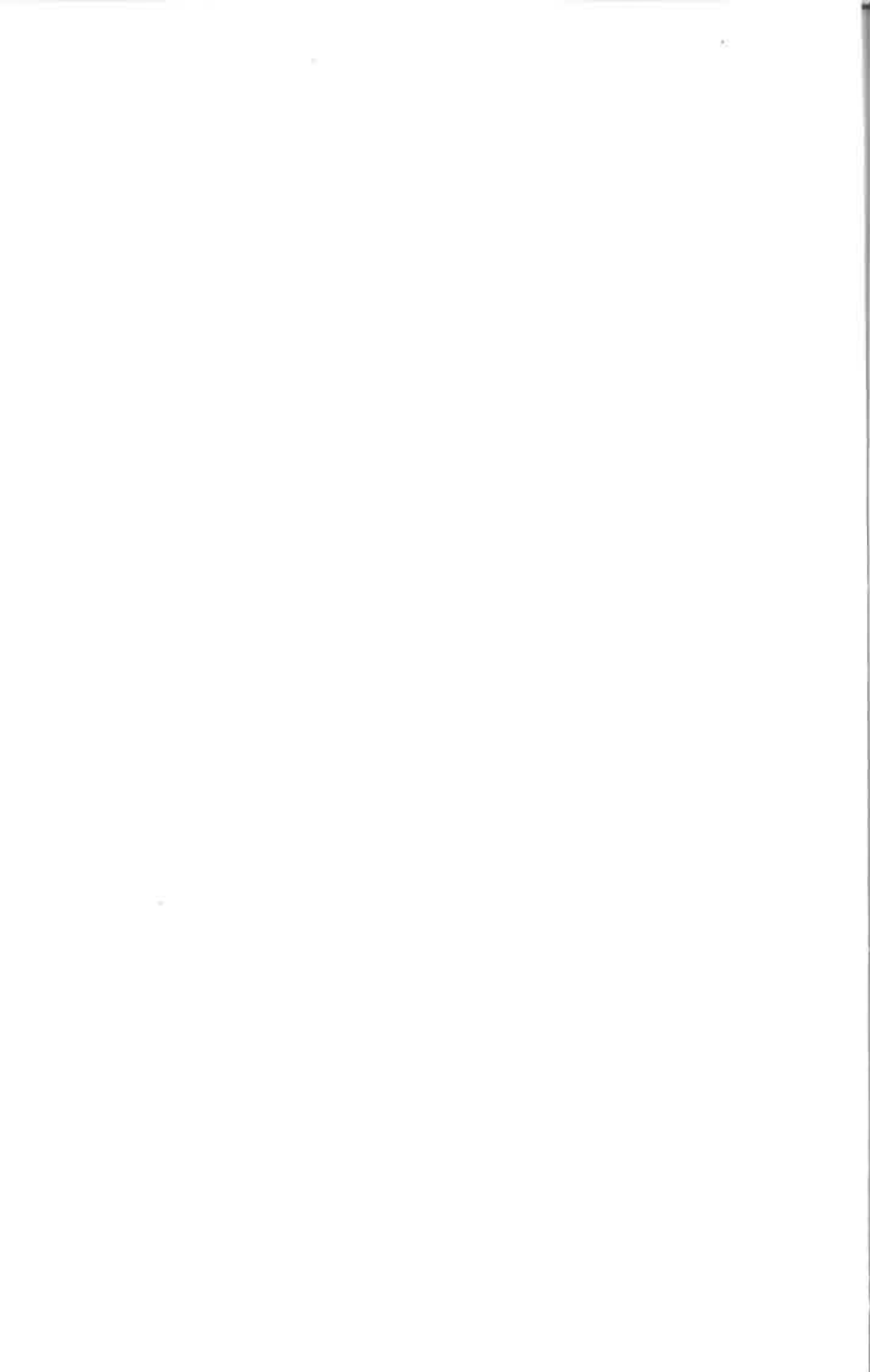

MESELÊ / HİKAYELER

ZAZAKÎ Ò TIRKÎ
ZAZACA TÜRKÇE

AHMET CANA

MESELÊ
ZAZAKÎ Û TIRKÎ

ZAZACA TÛRKÇE
HİKAYELER

VATÊYO VÊRÎN

In siêr peyinid zun zazakî ser zaf kitaw umê niştiş. Zafê in kitawu zun Dersim ser umê niştiş. Mı va êz zun ma Çolig ser yo kitaw bınıs. Mı in kitawîz zun çolig ser nişt. Zazakî hêtun in sêrru ziyedra niumpya niştiş a rıdra wuêndiş zazakî mar gelêk zuar yon. Êr zafê zazun ma niştişo wuêndiş zunxu nizuni.

Mı zerê in kitawîd meselê hol nişt. İn meselunra pil, qij piyorê insunu yo fıkırko hol gion. İn meselunra têkı meselê min milletê mad zaf yiên vatışo zunayış. Mı têkı meselêz kitawunra gurêt tadê zun ma zazakî ser. Hemı çid yo holi esta. Ma çım holira bun ma tım holi vinên eg ma çım xırabira bun ma tım hemı çi xırab vinên.

Zun zazakî ziyedra niştiş niumpyo a rıdra xıwerdayiş ma zazun nimunon pi. Misal zazê Çolig'ö ay dewê Çolig Karêr bi yo ca xıwerbid ziyedra yo binun fum nikên.

ÖNSÖZ

Son yıllarda zazaca birçok kitap yazıldı. Bu yazılan kitapların çoğu da Dersim şivesiyle yazıldı. Ben de Bingöl şivesiyle bir kitap yazmak istedim. Bu kitabı da Bingöl şivesiyle yazdım. Zazaca eser son yıllara kadar fazla yazılmadı bundan dolayı zazacanın okunması bizlere epeyce zor görünüyor. Bugün zazaların birçoğu maalesef kendi dillerinde okuma yazmayı bilmiyorlar.

Bu kitapta çok güzel hikayeler yazdım. Bu hikayelerden büyük küçük bütün insanlar iyi düşünceler edinebilir. Bu hikayelerden bazıları halkımız arasında çokça bilinen ve söylenen hikayelerdir. Bazı hikayeleri de değişik kaynaklardan alarak zazacaya çevirdim. Her şeyde bir iyilik vardır. İyi gözle baktığımızda iyi olanı görürüz eğer kötü gözle bakarsak her zaman her şeyi kötü görürüz. Zazaca yazı diline fazla geçmediğinden zazaların konuşmaları da bir değildir. Örneğin Bingöl merkezinden bir zaza ile Bingöl'ün Karêr köyünden bir zaza bir araya gelip konuştuklarında birbirlerini pek iyi anlamazlar.

Eg ma biêşk zazakiyêxu niştışid zêpik ay wêxt ma piyorê zazu yo binunra fum kiên. Ena hêl ina binê zuar êsena. Eg Huma biyar wêri bêla bad yo çend sıêrr enaz bîw.

Êr gera ma zazê wuhar zunxu wiêj. Zunxu ser xîwêr bîd. Eg ma wuhar zunxu niwiêj zun ma ruêj biu miyun wêrtira vinıb, hin xîwêrdayışız niw. Yo zun yo insun. Êr yo insun sekratuk piyorê sınaşı yı hewar yira şin.

Ê gelê zazu, êr zunma kot sekrat eg ma wuhar zunxu niwiêj zun ma mırên xîwêrê şıma bîw. Wuhar zunxu biwiêjên labelê pê zunxu tefrîqa mekerên.

Eğer bizler zazacamızı yazı dilinde birleştiresek o zaman bütün zazalar birbirlerini anlayabilirler. Şimdilik bunu yapmak biraz zor görünüyor. Eğer Allah izin verirse belki birkaç yıl sonra bu da olabilir.

Bugün biz zazaların dilimize sahip çıkması ve kendi dilinde konuşması gerekiyor. Eğer bizler dilimize sahip çıkmazsak gün gelir dilimiz konuşulmayıp ortadan kaybolur. Bir lisan bir insandır. Bugün biri komaya girdiğinde bütün tanıdıkları onun yanına koşar.

Ey zaza milleti! Bugün dilimiz komaya girmiş bir insan gibidir eğer bizler dilimize sahip çıkmazsak dilimiz ölür haberiniz olsun. Lisanınıza sahip çıkınız ama bunu ayrımcılığa götürmeksizin yapınız.

Ahmet CANA, serrê 1976 'id aşmê nisunid qêzê Çolig Dareyeni'd umı dunya. Mektêba vêrîn û lisa Dareyeni'd wênd.

Benatê serrun 1996-1998'id qêzê Ântep İslahiye'd Yüksekokulid Muhasebe wênd. Serrê 2002'dır Ünivêrsitê Anadolu'd Fakultê İşletme wênd qedna.

Benatê serrun 1998-2000'dır qêzê Çolig Azaxpêrt'id maliyed memurtî kerd. Serrun 2000-2005'id fikir ser zindunıd mend. Zindunıd zun ârepkî û zazakî ser xêwutyö. Serrê 2005 -2006'id âskerayêxu kerd.

Ahmet CANA, 1976 yılı nisan ayında Bingöl'ün Genç ilçesinde doğdu. İlköğretim ve lise öğrenimini Genç ilçesinde tamamladı.

1996-1998 yılları arasında Gaziantep'in İslahiye ilçesinde M.Y.O. Bilgisayarlı Muhasebe bölümde okuyup mezun oldu. 2002 yılında Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İşletme bölümünden mezun oldu.

1998-2000 yılları arasında Bingöl'ün Adaklı ilçesi Malmüdürlüğünde Muhasebe memuru olarak çalıştı. 2000-2005 yılları arasında düşünce suçundan cezaevinde kaldı. Cezaevinde olduğu süre içinde özellikle Arapça ve zazaca üzerine çalışmalar yaptı.2005-2006 yıllarında askerlik vazifesini yaptı.

HIZIR (A.S)

Wêxtêg yo padişâ zaf wuazon Hızır (a.s) vin. Semîéd inara emır dun tellaluxu vun:

-Şîênê min milletıd vajên, kum Hızır (a.s.) bımojin mı mal ena dñnyara çita bıwuaz ez duna cı.

Tellal şın min milletıd ena xıwêrê padişê vun. Yo merdim feqiriz ena xıwêr şınawon şın kıyed cinêxura vun:

-Xunım ez şına padişêra vuna 'çhoras ruêj mudı bıdımı ez Hızır (a.s.) mojnena tu'. In çhoras ruêjid ez padişêra vuer , cıl, peru giêna. Hetun pêne âmir şıma şımar kafi biên. Bad çhoras ruêj zurêmi kuêna mêydu padişâ mılmı pernon şımar ena feqirtira xeşısyên.

Xunımêyı vuhar qeneât bena tera vuna:

-Ma musayê feqirti hol xıraw ma ina cüyên şın. İna mêk qıjınxu bıbayı meverd.

HIZIR (A.S.)

Bir zamanlar padişahın biri Hızır (a.s.) 'ı görmeyi çok arzular. Bundan dolayı tellalına emir verip ona:

- Halkın arasına girin, kim padişaha Hızır(a.s.) ı gösterirse padişah dünya malından dilediğini ona verecektir, diye haber yayın, der.

Tellallar gidip halkın arasında padişahın sözünü duyururlar. Fakir biri de bu sözü işitir evine gidip karısına:

-Hanım, ben padişahın yanına gidip ona'' padişahım bana kırk günlük süre veriniz size Hızır (a.s.)'ı göstereceğim''diyerek izin alacağım. Bu kırk günlük süre zarfında padişahıtan yiyecek, giysi ve para alacağım. Ömrünüzün sonuna kadar size yetecek bunlar. Kırk gün sonra yalanım ortaya çıkar padişah boynumu uçurur ama sizde bu fakirlikten kurtulmuş olursunuz.

Hanımı kanaatkar biridir kocasına:

-Biz fakirliğe alıştık, iyi kötü yaşamımızı sürdürüp gidiyoruz. Böyle yapıp çocuklarını yetim bırakma, diyerek yalvarır.

Merdım xunimêxu goştari nikion şın cê padişê.
Padişêra vun 'çhoras ruêj mudi bıdmı ez Hızır (a.s.)
mojnena tu'. Padişa çhoras ruêj mudi duncı. In mudid
êambar padişêra pê baru çi wuêr bon kiye. Xêznê padişêra
peruniz gion bon dun xunimêxu. Bad yo mudi miyun
vêrtira bon vin. Çhoras ruêj mudêyi qedyon vejyon ver
padişê, padişêra vun:

-Mı şıma xapit, mı zuir kerd ez cê Hızır (a.s.) nizuna.
Ez feqirib, qijmı vêşunib mı va ez ina vaj erzaq biêr kiê xu.

Padişa ena xıwerê yi ser tengzar bon, qeron merdim
ser vun:

-Qê tu nizunên tı ina bik ez tu kişêna.

Feqir vun:

-Mı zunên. Mı mêrgxu guret verçımunxu mı ina
kerd. Qijmı weşunib ez mecbur menda.

Adam eşini dinlemez padişahın huzuruna çıkar. Padişaha;”bana kırk günlük süre veriniz size Hızır (a.s.)’ı göstereceğim” diyerek süre ister. Padişah, kendisine kırk günlük süre verir. Bu süre zarfında padişahın ambarından yüklerle evine yiyecek taşır. Padişahın hazinesinden de para alarak evine götürüp eşine teslim eder. Bir süre sonra ortadan kaybolur. Kırk günlük süresi dolduğunda padişahın huzuruna çıkarak, padişaha:

-Sizi kandırdım, Hızır (a.s.)’ın yerini bilmiyorum yalan söyledim. Ben fakir biriyim çocuklarımda açtı. Böyle söyleyerek çocuklarıma erzak ötürmek istedim,der.

Adamın bu sözü üzerine padişah çok sinirlenir, adama bağırarak;

-Böyle yaptığında seni öldüreceğimi bilmiyor muydun, diye sorar?

Adam, padişaha:

-Biliyordum. Ölümü göze alarak böyle yaptım. Çocuklarım açtı bunu yapmaya mecbur kaldım, diye cevap verir.

Padişa wenon hiri wêzirunxu yinid mişori kion

Wêzirxu verinra person vun:

-Yo merdimêk padişê bixapın cezêyî çitawa? Ma çî ceza bîd in merdim?

Wêzirî verin vun:

-Ma in merdim sarıbıbrn guêş bedênîyîz çengaluna bıalıqın.

A hêl yo xuêrt nurayın ujara vejyon xıwêrê wêzir verin ser vun:

- Kullu şeyin yerci'u ila âslihi.

Padişa enahêw wêzirxu dıyınra person vun:

-Tı vun ma çî ceza bîd in merdim?

Wêzirî dıyınîz vun:

-Ma in merdim çermî bıç,,ma sîmer zerê çermê yık.

Padişah vereceği ceza hususunda üç vezirini çağırıp onların da fikrini sorar. Birinci vezirine:

-Padişahını kandıran birinin cezası ne olur? Bu adama nasıl bir ceza verelim, diye sorar?

Birinci vezir:

-Bu adamı keselim etini de kancalara asalım, diye cevap verir.

O anda nurlu bir genç ortaya atılıp, birinci vezirin bu sözü üzerine;

- Kullu şeyin yerci'ü ile âslihi, der.

Padişah be defa ikinci vezirine:

-Sen ne dersin, bu adama nasıl bir ceza verelim, diye sorar?

İkinci vezir de:

-Bu adamın derisini soyalım. Derisini de samanla dolduralım, diye cevap verir.

Xiwêrê wêzir diyin ser xuêrt nurayin hêna vun:

- Kullu şeyin yercî'u ila âslihi.

Padişa enahêw wêzirxu hirinra person vun:

-Tı vun ma sekêr in merdim?

Wêzir hirin padişêra vun:

-Ez vuna in merdim âf bıkêr piltiyê turiz ena tawyena. In merdim yo xeta kerda xetêyiz pila. Ena xeta semied qijinxu kerda. Semied rehêtiyê qijinxu ena xeta kerda.Qê xatir qijunyi âf bıkêr.

Xiwêrê wêzir hirin ser hêna xuêrt nurayin vun:

- Kullu şeyin yercî'u ila âslihi.

Ena hêw padişa gêron a xuêrt nurayinra vun:

-Tı kum? Ma'nê ena xiwêrê tu çitawa, tı vera vun?

İkinci vezirin bu özü üzerine o nur yüzlü genç tekrar:

- Kullu şeyin yerci'u ila âslihi, der.

Padişah bu defa üçüncü vezirine:

-Sen bu adama ne yapmamızı önerirsin, diye sorar?

Üçüncü veziri de padişaha:

-Ben derim ki bu adamı af ediniz sizin büyüklünüze de yakışır.Bu adam bir hata yapmış .Hatası da büyüktür fakat bu hatayı çocukları için çocuklarının rahatı için yapmış. Bundan dolayı çocuklarının hatırı için affediniz, diye cevap verir.

Üçüncü vezirin bu teklifi üzerine o nur yüzlü genç tekrar;

- Kullu şeyin yerci'u ila âslihi, der.

Bu defa padişah nur yüzlü gence dönerek:

-Sen de kimsin? Devamlı söylediğin bu sözünün anlamı nedir, diye sorar?

Xuêrt nurayin cewaw dun padişê tera vun:

-Wêzir tu verin bayi yi qesabiw, a rıdra bınayışra, guêşt merdimiz çengaluna alıqnayışra qal kiêrd. Yun pê xıwerunxu âsilxu muêtra.

Wêzir tu diyiniz bayi yi lehif deştên, zerê lehifuniz pê purt pê pemı kerdên de. A rıdra yiz unt âsilxu va ma merdim çermı bıq simer zerê çermê yık. Wêzir tu hiriniz bayi yi wêzirıb yiz hêt âsilxura unt piltiyêxu muêtra, va ma merdim âf bıkêr.

Ma'nê ena xıwerêmi;

'Kullu şeyin yerci'u ila âslihi' yun

'Hemı çi hêt âsilxura şın.'

Eg tı wêzir wuazên hu tuir wêzir hirın eg Hızır

wuazên oyiz eza. Bad in xıwêrunxu miyun vuêrtira bon vin.

Nur yüzlü genç padişaha:

- Birinci vezirinizin babası kasaptı o yüzden kesmekten ve adamın etlerinin de kancalara asılmasından bahsetti. Yani kendi aslını gösterdi.

İkinci vezirinizin babası yorgancıydı. Yorgan diker içini yün ve pamukla doldururdu. O sebepten dolayı o da aslına çekerek adamın derisinin soyulmasından içine de saman doldurulmasından bahsetti. Yani o da kendi aslına çekti.

Üçüncü vezirinizin babası da vezirdi. O da aslına çekerek büyüklüğünü gösterdi ve adamı affedelim dedi. 'Kullu şeyin yerci'u ila âslihi'

Sözümün anlamı ise;

' Her şey aslına çeker.'

Eğer vezir istiyorsan al sana üçüncü vezirin eğer Hızır'ı istiyorsan o da benim, dedikten sonra ortadan kaybolur.

AQIL AQIL SERRAW

Wêxt werinid yo merdım feqîr zewujyon. Bhon wuhar yo tud lajin . Semêd idarê kiyê xu, xunimê xura xatır wazon şın xewat.

Şın yo duwêl gêrîw, cê yo ağêd gurı vinon ujad xewutyon. Ağa yumiyeyi hol dun ci. Sêr sêrun dim yên şın, phonces,vist sêr cê ağêd munon. Ağa tim yira person vun:

-Tı ena çenay sêra hê cê mid xewutyên çoy tı çin. Çıra tı çırê nişin welat xu?

In merdımız tim ağêra vun :

-Çoy mı çin. Ez bikesa.

Bêtıra gelêk wêxt viyeron rojek in merdım ağêra nımte cinêxuir mektub nison. Ağa mektub yi vinon.

Mektub merdim vênon, unon merdım cinêxuir mektub nişt. Mektubıd cinêxura vun:

AKIL AKILDAN ÜSTÜNDÜR

Geçmiş zamanlarda fakir bir adam evlenir. Bir erkek çocuk sahibi olur. Evinin idaresi için hanımıyla vedalaşır, iş bulmaya gider.

Yabancı bir memlekete gider, bir ağanın yanında iş bulur orada çalışır. Ağa yevmiyesini iyi verir.Yıllar gelip geçer, onbeş yirmi yıl ağanın yanında kalır. Ağa her zaman bu adama:

- Yıllar oldu yanımda çalışıyorsun, kimsen yok mu? Neden hiç memleketine gitmezsin, diye sorar?

Bu adamda her defasında ağaya:

- Benim kimsem yok. Ben kimsesizim diye cevap verir.

Aradan epeyce zaman geçer bir gün bu adam ağadan saklı olarak eşine mektup yazar. Ağa adamın mektubunu görür.

Adamın mektubunu okur bakar ki, adam karısına mektup yazmış. Mektupta karısına:

-Mı itad yo gurêk hol diu. Yewmiye mı zaf hola. Ez qayıl niya gurêxu vuarverd bi. Ez tersena gurêxu varverd. Ez gurêxu varverd bi , mı vera yonê merdim giên êz in gurêxura bena.

Ağa vênon in merdim tera vun:

-Şu kixu, kijunxu vin hena bi ez guretı duna tı.

Merdım, ağêra xatır vuazon kon ceğdı, gelek şın ağa xıwer şavon tepya çarnon a.

Merdım hêna yon cê ağê. Ağa tera vun:

-Yo zerd bıd mı ez yo xıwer tura vaj.

Merdım yo zerd dun ağê. Xuixud vun:

- Ağê çenek yewmiye dawa mı gêron hêna mıra tepya biyor.

Ağa vun:

-Tı he ceğdı ser çire ceğdı silumeti war meverd ceğdo kılma moş.

- Burada iyi bir iş buldum. Yevmiyemde çok iyi. İşimi bırakıp gelmek istemiyorum. İşimi bırakmaktan korkuyorum. İşimi bırakıp gelirim yerime başkasını alırlar bende işimden olurum.

Ağa, adamı yanına çağırır ona:

- Evine git, çocuklarını gör tekrar gel sana işini geri vereceğim, diye izin verir.

Adam, ağayla vedalaşıp yola düşer, epeyce yol gider ağa haber gönderir geri çevirir.

Adam tekrar ağanın yanına gelir. Ağa ona;

-Bana bir altın ver sana bir söz söyleyeyim (diye teklifte bulunur).

Adam, ağaya bir altın verir. Kendi kendine:

-Herhalde ağa bana ne kadar yevmiye vermişse (hepsini) tekrar geri almaya çalışıyor (diye düşünür).

Ağa;

-Yol üstündesin hiçbir zaman güvenli yolu bırakıpta kısa yoldan gitme (diye nasihatta bulunur).

Merdım hêna xatır vuazon kon ceğdı. Ağa rêna xıwer şavon merdim tepya an cê xu tera vun:

- Yona zerd bîd mı ez yona xıwer tıra vaj.

Merdım bizêr yona zerd dun ağê, ağa tera vun:

-Çırê guro gurê tı niw tera qal meker.

Merdım hêna xatır vuazon kon ceğdı. Ağa rêna xıwer şavon merdim tepya an cê xu tera vun;

- Yona zerd bîd mı ez yona xıwer tıra vaj.

Merdım kuon teşwişi xuirxud vun ' ağa piyorê zerdun mı mîra gion.' Hêna bizêr yona zerd dun ağê, ağa tera vun:

-Çırê çikko tı pê çımunxu niwin o gurı ser hukum med.

Adam tekrar vedalaşıp yola düşer. Ağa tekrar haber gönderip adamı yanına getirtir ona:

-Bana bir altın daha ver sana bir başka söz daha söyleyeyim (diye teklifte bulunur).

Adam istemeyerek de olsa ağaya bir altın daha verir, ağa ona:

-Seni ilgilendirmeyen bir şey hakkında konuşma, der.

Adam tekrar vedalaşıp yola düşer. Ağa tekrar haber gönderip adamı yanına getirtir ona:

-Bana bir altın daha ver sana bir başka söz daha söyleyeyim (diye teklifte bulunur).

Adam tam şüpheye düşer kendi kendine: Ağa bütün altınlarımı benden alacak (diye düşünür).Adam yine istemeyerekte olsa ağaya bir altın daha verir. Ağa;

- Hiçbir zaman gözünle görmediğin şey üzerine hüküm verme.

Merdım hêna ağêra xatır vuazon kon ceğdı. Gelêk ceğdı yon dına tên yid bên hewal ceğdı. Ê merdımız şiv xewat xewatra têpya şene kiyun xu. Piyawa gelêk ceğdı şin. Yiên ver dı hêb ceğdun. Yo ceğdı kılm yo ceğdiz derg bon.

Hewal yi vuin:

-Bi ma ın ceğdu kılmra şin.

Xuwerê ağê kuena yi vir.

Yinra vun:

-Ez xur ın ceğdı dergra şına. Hewal yi ceğdo kılmra şin . Yı ceğdo dergra şın. Gelêk ceğdı şın unon wurd hewal yiz he sêr ceğde yid winerte. Sêr yinıd bile kincun yin çikız çinu. Vun:

- Hewalêm ın çı hal şıma he tedır?

Adam tekrar ağayla vedalaşıp yola düşer. Epeyce yol gittikten sonra iki tane adamda onunla yol arkadaşı olurlar. O adamlar da çalışmaya gidip tekrar evlerine geri dönen kişilermiş. Birlikte epeyce yol giderler. İki yol ayrımına gelirler. Yollardan biri kısa biri de uzundur.

Arkadaşları:

- Gel bu kısa yoldan gidelim, derler.

Ağasının sözünü hatırlar. Onlara:

-Ben bu uzun yoldan gideceğim, diye cevap verir.

Arkadaşları kısa olan yoldan giderler. O da uzun olan yoldan yolculuğuna devam eder. Epeyce yol gittikten sonra bakar ki iki arkadaşı yolunun üstünde bekliyorlar. Üstlerinde elbiselerinden başka hiçbir şeyleri yok. Onlara;

- Bu içinde bulunduğunuz durumda neyin nesidir, diye sorar?

Hewal yi vun:

-Werêna ma xîwerê tî bikerdên maz tîd biumen. Ma ceğdo kilmra şî ceğdîd eşqîya umê ma verni çita mad biv piyorin mara gurêt. Ma ser kincma têna verdê.

Merdım xuirxud vun:

Zerdêk mı dê ağê, yir weş helalib. Mıra ina nivatên nıka çik mı serdiz nimendên.

Hêna kuon ceğdi gelêk ceğdi şın. Ceğdê xu serid yo dewuid bon misafir ağê aya dew. Hiri roj kiê ağê dewuid munon. Unon kiê yîd kutik ho sêr minderid sıfre ağêd nun won. Yo ciniz kindır ho mılıd ha ver berid gırıdayi firaqê kutikra nun wêna. Xuwere ağêyi kuena vir. Qal nikon. Bad hiri roj ağê dew tera person vun:

-Tı ena hiri roja hê itad tı çı hêl ena ciniwo kutik nipersên?

Arkadaşları:

- Keşke seni dinleseydik de seninle birlikte gelseydik. Kısa yoldan gittik yolumuza eşkiyalar çıktı her şeyimizi aldılar. Sadece elbiselerimizi üstümüzde bıraktılar, diye cevap verirler.

Adam kendi kendine:

Ağaya verdiğim altınlarım ona helal hoş olsun. Bana böyle demeseydi şimdi benim üstümde de hiçbir şey kalmamış olurdu.

Tekrar yola koyulur epeyce yol gider. Yolunun üstünde bir köyde köyün ağasına misafir olur. Üç gün köy ağasının evinde kalır. Bakar ki onun evinde köpek ağanın sofrasından minderin üstünde oturarak yemek yiyor. Bir kadın da devamlı boynunda ip olduğu halde kapının önünde köpeğin kabından yemeğini yiyor. Daha önceki ağasının sözünü hatırlar. sesini çıkarmaz. Üç gün sonra köyün ağası ona:

-Üç gündür buradasın neden şu kadınla köpeğin durumunu sormazsın, diye sorar?

Merdim vun:

-Gurî gurê mı niv ez nipersena

Ağa tera vun:

-Tı xelisyê eg tı mira bıvatên 'İna cini gunawa tı çı dawa gırî' mı itad tı kıştên. Hêtun êr şîêşt merdim mira vat 'İna cini gunawa tı çı dawa gırî o tı kutik ard sıfırî'. Mı ay merdim piyorin kışt. İna cini cinê mına wêxtêg dındun ya deja mı pırag tera hes kerdên ez qayil niw dındun ya bıunc. Mı va ez bıer dındun ya vıraz. Mı berd vilayet ujad yo merdim destmı dê gırî cinê mı qet qal nikerd, merdimid kotra. İn kutik mı bin bêr vet ujara umı zerı la destun mira qerıfna.

Mı o merdim ujad kışt. Mı cinê xura va;

-Ez tu bıkış tı xelisyena.

Adam:

-Beni ilgilendirmeyen bir şeyden sormam diye cevap verir.

Köyün ağası ona:

-Kurtuldun, eğer bana 'bu kadın yazık değil mi neden burada bağlamışsın ' deseysin seni buracıkta öldürürdüm. Bugüne kadar altmış kişi bana 'yazık değil mi bu kadını orada bağlamışsın köpeğide sofraya getirtmişsin 'diye itirazda bulundular. Hepsini öldürdüm. Bu kadın benim eşimdir bir zamanlar diş ağrısı tuttu o kadar çok onu seviyordum ki, dişini çektirmek istemedim. Dedim ki, götürüp dişlerini tedavi ettireyim. Şehre götürdüm orada adamın biri ellerimi bağladı eşim bu gördükleri karşısında hiç sesini çıkarmadı, adamla yattı. Bu köpeğim kapının altını eşerek oradan içeri geldi elimdeki ipleri kemirerek kopardı.

O adamı orada öldürdüm. Eşime de dedim ki;

- Seni öldürürsem kurtulursun.

Mı yaz ard itad cê kutik xud dagırı , kutikiz cê yad nışna ru. Hêتون penê âmır ya gera ya ujad gırıdayiw. Dı şu ceğdê tı akerdiw.

Merdım xuirxud vun:

- Wêrinê mı yo zerdêna bîdên ağê xu. Zerd mı cir helal wêşiv.

Merdım hêna kuon ceğdı yon ver kiexu unon cinê yiwo yo xuert rınd hê zerid runıştê. Tifing xu vejon vun ez bikiş. Hêna xuwerê ağê yi kuena vir, xuirxud vun:

Ez bînêna vinêr eg cinê mı mid xaina ina çenay sera ez itad nia.

Ujad vinon yin gueştari kion. Sıfırı nunrı xuert vun:

- Daye ena çenay sera tı vuna 'babi tı yon'. Babi mı sebi, çiwêxt yon.

Day yi vuna:

- Eg rojêk biu lawo.

Onu da getirip burada köpeğin yerine bağladım, köpeğide onun yerine oturttum. Ömrünün sonuna kadar orada bağlı kalacak. Haydi git yolun açık ola.

Adam kendi kendine: Keşke ağama bir altın daha verseydim, altınlarım ona helal olsun, der.

Adam tekrar yola koyulur evinin önüne gelir bakar ki, eşiyle yakışıklı bir genç içeride oturuyorlar. Öldüreyim diye tüfeğini çıkarır. Tekrar ağasının sözünü hatırlar,kendi kendine:

Biraz daha bekliyeyim eğer eşim beni aldatıyorsa yıllardır burada değilim.

Orada durup onları dinler. Sofrayı kurarlar. Delikanlı;

-Anne yıllar oldu hep bana 'babam gelecek ' diyorsun. Babama ne oldu, ne zaman gelecek diye annesine seslenir.

Annesi oğluna:

-Elbet bir gün gelir oğlum, diye cevap verir.

Merdım unon o xuert laj yiw vun ; Yarabbi tir şukır.
Zerd mı ağê mir helal wêşiv. Eg mı xıwerun yi gueştari
nikerdên; bêla ez ceğdid mal xura cun xura o itadiz laj
xura biêne. Dun berir şin zeri vun:

- Lawo ez umia. Verar şin lajxura.

Adam bakar ki o delikanlı kendisinin oğludur.'Yarabbi sana şükürler olsun. Altınlarım ağama helal olsun. Eğer onun sözlerini dinlemeseydim, yolda malımdan, canımdan burada da oğlumdan olabilirdim. Kapıyı çalıp içeriye gider.

-Oğlum ben geldim deyip oğlunu kucaklar.

İMUN Ū ÂMEL

Wextêg yo âlım vejyon seyhêt. Ceğdê yı kuon yo bajar. Ujad şın cumid nımaj kion. Malê cumi vejyon kulı neshêt kion. Neshêtid qal adir cehêrmi kion. In âlım unon malê cumi adir cehêrmira qal kion qet xof nikon zerêyı wênikê yiz yena.

Âlım xuirxud vun 'ya imunmı kiêm yaz ın malê cumid çikêk ost.' Dorverxud unon cemeâtra ,zafê cemeât hê kuênra.

Cumira vejyon şın giêron kiê malê. Milletra person penid kiê malê ca kion. Dun berir yo kêna yena ber kena a. Silum dun kênek, kêna silum yı giena ra. Kênara vun:

-Babi tu şuni yon kiyêd sekion?

Kenê malê dindar bena. Âlımra vuna:

İMAN VE AMEL

Bir zamanlar bir alim şahsiyet seyahate çıkar. Yolu bir şehre düşer. O şehirde bir camide namaz kılmaya gider. Caminin imamı vaiz kürsüsüne çıkıp nasihatte bulunur. Nasihatinde cehennem ateşinden bahseder. Bu alim bir bakar ki caminin imamı cehennem ateşinden bahsettiği halde kendisinde hiçbir ürperti olmuyor, ayrıca uyukluyor.

Alim kendi içinde 'ya benim imanım eksiktir yada camii imamında bir şeyler var' diye düşünür. Etrafında camii cemaatini gözetler bakar ki camii cemaatinin birçoğu yatıyor.

İmamın evini bulmak için camiden çıkıp gider. Halka sorarak imamın evini bulur. Kapıyı çaldığında bir genç kız gelip kapıyı açar. Kıza selam verir kız da selamına karşılık verir. İmamın kızına;

-Baban akşamları eve gelip ne yapıyor diye sorar.

Camii imamının kızı da inançlı biridir. Alimin sorusuna:

-Bayi mı şuni yon kiye reqa an wuhon. Ez tera vuna' Bawo tı çı ina kiê? Tı çıra xu erzên guna.'

Bayimiz tim mıra vun' Lawêm, rehmê Humê zafa mı âf kion.'

Âlım kênara vun:

-Ena hew babi tu ina kerd, tura va rehmê Humê zafa tiz tera vaj, 'bawo Huma çenêk rehmê yı zafa inekız âzaw yi şedidu.'

Âlım xatır vuazon şın. Hêna ruejêk mala yon kiye reqê xu vejon kêneyi tera vuna:

-Bawo, tı Humêra netersiên , tı şın cemeât ver nımaj kiên tı yên kiyed reqa wuhên.

Babi ya tera vun:

-Kênêm, rehmê Humê zafa ma âf kion.

Kênêyi tera vuna:

-Babam, akşamları eve içki getirip içiyor. Ben ona 'Niçin böyle yapıyorsun? Niçin günaha giriyorsun?' diye sorduğumda da bana 'Yavrum Allah'ın rahmeti çoktur beni af eder' diye cevap veriyor bana, diyerek alime cevap verir.

Alim olan şahıs, imamın kıza:

- Kızım, bir daha baban öyle yaparsa ve de sana Allah'ın rahmeti çoktur derse ona 'baba Allah'ın rahmeti çok olduğu gibi azabı da şiddetlidir' diye cevap ver. Diyerek telkinde bulunur.

Alim vedalaşarak oradan gider. Yine bir gün camii imamı eve gelip içkisini çıkarır, kıza ona:

- Baba, Allah'tan korkmuyor musun? Camiye gidip cemaatin önünde namaz kılıyorsun eve gelip içki içiyorsun, diye sitem eder.

Babası ona:

-Kızım, Allah'ın rahmeti çoktur bizi af eder, diye cevap verir.

Kızı da babasına:

-Bawo bawo! rehmê Humê çênêk zafif âzawyiz inêk
gırun qê tı nizun.

Ena xıwerê kênêyi ser xof kuon zerê malê , bermon
tobı kion.

A ruêjra pê çênêk cumid neshêt bıq, piyorê cemeât
zerêxura yi gueştari kiên, bermiên.

- Baba baba! Allah'ın rahmeti çok olduğu gibi azabı da şiddetlidir bilmiyor musun diye tepki göstererek cevap verir.

Kızının bu sözü üzerine camii imamının içine bir ürperti girer, ağlayıp tövbe eder.

O günden sonra camide her nasihat ettiğinde bütün cemaat onu içten dinler ve etkilenip ağlarlar.

LEGLEG

Rojêk yo merdım, lajxu qij gion şın hêga. Yo legleg yena hêgê yınid cunade. Qıjyı babî xura person vun;

-Bawo ina çıtawa?

Babî yi unon qıjxura wuyon vun:

-Lawo ena leglega.

Bêntıra yo çen deqîqê viyerên qıjyı hêna babî xura person vun:

- Bawo ina çıtawa?

Babî yi hêna pê fekveşi qıjxura vun:

-Lawo, inara vun legleg, nımê ya leglega. Mıjdunê wesara.

İna a roj des hew babî xura person vun; 'Bawo ina çıtawa?' babî yız des hew pê fekveşi pê wuyayış pê sabır cewaw dun lajxu vun; 'Lawo ina leglega.'

LEYLEK

Bir gün adamın biri, küçük erkek çocuğunu da yanına alarak tarlaya gider. Onlar tarlada iken bir leylek gelip tarlalarına konar. Çocuk babasına sorup der ki:

-Baba bu nedir?

Babası, çocuğuna bakıp tebessüm eder ve der ki:

-Oğlum bu leylektir.

Aradan birkaç dakika geçtikten sonra çocuğu tekrar babasına sorup der ki:

-Baba bu nedir?

Babası tekrar tatlı dille çocuğuna der ki:

-Oğlum, buna leylek derler, onun ismi leylektir, ilkbaharın müjdesidir.

Böylece o gün çocuk on defa babasına 'Baba bu nedir?' diye sorar. Babası da on defasında da tatlı dille, gülerek ve sabırla oğluna 'oğlum bu leylektir' diye cevap verir.

Bêntira sêr viyerên lajyî bon pil, bon cumêrd, yiz bon kal têqêtra kon. Hêna yiwo lajxu şin hêga. Tewafuq hêna a rojiz legleg yena hêgê yinîd cunade. Merdîm kal lajxura person vun:

- Lawo ina çitawa?

Lajyî, unon bayxura vun:

- Bawo ina leglega.

Bêntira yo çen deqîqê viyerên merdîm hêna lajxura person vun:

- Lawo ina çitawa?

Lajyî ena hew tengzarira binê sotxu kion berz vun?

-Bawo, mı hêmo newu tura va , aya leglega.

Bêntira binêna wext viyeron merdîm hêna lajxura person vun:

- Lawo ina çitawa?

Lajyî , hêna sotxu kê n berz tengzarira vun:

- Bawo mı çend hew tura va aya leglega. Tı pê qêst ina kiên?

Aradan yıllar geçer, oğlu büyür koca adam olur, adam da yaşlanıp takatten düşer. Yine oğluyla tarlaya giderler. Tevaffuk (rastlantı) o gün de bir leylek gelip tarlalarında konar. Yaşlı adam oğluna sorar, der ki:

- Oğlum bu nedir?

Oğlu, babasına bakıp der ki:

-Baba bu leylektir.

Aradan birkaç dakika geçtikten sonra adam tekrar oğluna sorar der ki:

- Oğlum bu nedir?

Oğlu bu defa sinirle biraz da sesini yükselterek der ki:

-Babam daha yeni sana dedim ki o leylektir.

Aradan biraz daha vakit geçtikten sonra adam tekrar oğluna sorup der ki:

- Oğlum bu nedir?

Oğlu tekrardan sesini yükselterek sinirli bir şekilde der ki:

-Baba sana kaç defa dedim o leylektir diye. Mahsustan mı böyle yapıyorsun?

Merdım vun:

-Lawo, mera ez nizuna aya leglega. Ez cara tura persena , ez ha sabır tı tesel kena. Wextêg tı qıjıb mı tı ard ita, hêna legleg umi hêgê mad cade . Des hew tı mıra persa tı va 'bawo ina çıtawa? Mı yo hewız tura nıva of , pê fekweşı mı cewaw dênê tı. Mı hemo hırı hew tura persa tı pê tengzarıra cewaw da mı.

Lajyi , xetêxu fum kion, bermon. Bayxura hêlalti wuazon.

Adam (oğluna) der ki:

-Oğlum, onun leylek olduğunu ben bilmiyor muyum sanki. Ben böylesine sabrını denemek için sana soruyorum. Bir zamanlar sen küçüktün, seni buraya getirdim, yine leylek bizim tarlaya gelmişti. 'Baba bu nedir?' diye on defa bana sordun, ben bir defasında bile of demeden tatlı dille sana cevap verdim. Ben henüz üç defa sana sordum, sen sinirle bana cevap verdin.

Adamın oğlu hatasını anlar ve ağlar. Babasından helallik ister.

AQLO SIYASÊT

Wextêg yo merdım , cinê yi zaf xiwêrun çarnena. İna zaf xiwêrun çarnena, miyerdê ya kiyed vaj se şına tıwerid vuna.

Rojêk ın merdım şın siêd. Yewunıd zerdu vinon. Yiz, cinêxu hol şınaşnon, zun eg cinêxura vaj; cinê yi şına tıwerid vuna.

Xuirxud vun;’ ez cinêxura nivaj nibon. Ez vajiz şına tıwerid vuna, qadî şınawon zerdun mı mira giên miz erzon zindu.’ In halxu ser tefekkur kion. Sarêxuid yo pilun vırazên.

Şın yo arwêş kışon, kion naka erzon miyun awê la. Miyun awud yo selê masu depışnon , bon yewunıd erzon sier dum. Şın kiye cinêxura vun:

-Xunım, mı cêkid zerd di siba ma piya şın zerdun xu an.

AKIL VE SİYASET

Bir zamanlar adamın birisinin karısı çok laf taşıyormuş. Öyle çok laf taşıyor ki kendi kocasının dahi evde söylediklerini gidip dışarıda söylüyormuş.

Birgün bu adam ava gider. Yabanda altın görür. O da karısını iyi tanıdığından bilir ki; eğer karısına söylerse karısı gidip dışarıda sırrını ifşa edecektir.

Kendi kendine 'karıma söylemezsem olmaz. Söylersem de gidip dışarıda konuşur, kadı duyar altınlarımı benden alır beni de zindana atar' diye düşünür. Bu hali üzerine tefekkür eder. Kafasında bir plan hazırlar.

Gidip bir tavşan vurur, tavşanı oltaya takıp ırmak suyuna atar. İrmaktan da bir sepet dolusu balık yakalar, balıkları yabanda tuzağın üzerine bırakır. Eve gidip eşine:

-Hanım, bir yerde altın buldum yarın birlikte gidip altınları getiririz, der.

Rojbin merdîmo cinêxu piyawa şin. Yê ver awê la merdîm cinêxura vun:

-Xunîm, mî vizêr yo nak eştîw aw dê ma bhun çik pawa ost çin.

Şin nak kaşkiên, naka yo arwêş vejyon. Çim cinêyî biên a şaş munena qal nîkena. Arwêş xu giên rêna kuên ceğdı şin. Yewunra viyerên merdîm cinêxura vun:

- Xunîm, mî vizêr itad yo dum navrî dê ma bhun çik kot cî nikot cî.

Şin unên dum, çar phonç hêw masê hê dumîd. Cinêk hêna şaş munena wêngxu nîkena. Masunxu giên rêna kuên ceğdı şin. Şin cê zerdu, zerdu êdra vejên an kiye.

Bêtırâ binêk wext viyeron cinêk nidewuryêna dorver xud cirunun xura vuna 'ma zerd dî'.

Cirun yiniz cirunun xura vun, merdîmun xura vun. Xîwêr şîna gînena qadî. Qadî emîr dun merdîm depîşnên an cê yî.

Diğer gün karısıyla birlikte giderler. Irmağın yanına geldiklerinde adam karısına:

-Hanım, dün suya olta atmıştım, takılı bir şey var mı yok mu diye bir bakalım.

Gidip oltayı sudan çekerler, oltaya takılı bir tavşan çıkar. Karısının gözleri fal taşı gibi açılır, şaşırır ama bir şey söylemez. Tavşanı alıp tekrar yola koyulup giderler. Yabandan geçerlerken karısına:

-Hanım, dün buraya bir tuzak kurmuştum, tuzağa bir şeyler düşmüş mü düşmemiş mi diye bir bakalım, der.

Gidip tuzağa bakarlar ki tuzakta dört beş tane balık var. Karısı tekrar şaşırır ama sesini çıkarmaz. Balıklarını da alıp tekrar yola koyulurlar. Altınların olduğu yere giderler, altınları da yerden çıkarıp eve dönerler.

Aradan biraz zaman geçer adamın karısı dayanamayıp etrafındaki komşularına altın bulduklarını söyler. Komşuları da kendi komşularına, akrabalarına söylerler. Söz kadıya ulaşır. Kadı tutuklama emrini verir, adamı tutuklayıp kadının yanına getirirler.

Qadî merdımra vun:

-Ma şınawut tı zerd di. Zerdun biyar dewuir ma bıkmı tı verad.

Merdım vun:

-Kum şımara ena vata zur kiord. Mıd zerd tawu çin.

Qadî vun:

-Ena xıwer cinê tura umiya vatiş.

Merdım vun:

- Qadî , cinê mı aqıl xura sısta. İna çı çin. Eg şıma mir îtibar nikiên tera persên mı çıqidê zerd di wa vaj.

Qadî emır dun , cinê merdim an. Qadî cinêkra vun:

- Tıwo miyerdêxu şıma çıqidê zerd di mara vaj ma şıma verad eg tı nivaj ma tıwo miyerdê tı piyawa erzên zindu.

Kadı adama:

-Altın bulduğunu duyduk. Altınları getirip bize devret seni serbest bırakalım, der.

Adam:

-Kim size bunu söylemişse yalan söylemiş. Bende altın falan yok, der.

Kadı:

-Bu söz eşinden işitilmiş, der.

Adam:

-Kadı bey, benim eşimin akli dengesi yerinde değildir. Böyle bir şey yok. Bana inanmıyorsanız eşime, altınları nasıl bulduğumuzu bir sorun da söylesin.

Kadı emir verir, adamın eşini getirirler. Kadı adamın eşine:

-Kocanla birlikte nasıl altın bulduğunuzu anlat ki sizi serbest bırakalım eğer anlatmazsan seni de kocanla birlikte zindana atarız, der.

Cinêk tersena vuna:

-Ezo miyerdê xu ma şî ver awe la, miyerdê mı awra nak kaşkerd naka yo arwêş vejya. Ma arwêş guret ma binêna şî miyerdê mı va 'mı yo dum nawa rı ma bhun cı'. Ma şî unê dumıd çhar phonç hêw masê êst. Ma ay masêz gurêt şî yo ca, ujad miyerdê mı êdra zerd vêt.

Qadî, Unon ifadê cinêkra vun:

-Ena cinêk aqılra sista çîrê min awra arwêş, yewunıd dumdz masê vejyên.

Merdım zindunra vejên. Merdım pê fenêxu cezara xelisyon, şêr cinêxuraz xelisyon, zerdyiz yir munên.

Kadın korkup der ki:

-Kocamla birlikte bir ırmağın yanına gittik. Kocam daha önce suya atmış olduğu oltayı çekti, oltaya takılı bir tavşan çıktı. Tavşanı alıp biraz daha yol gittik, eşim 'burada bir tuzak kurmuştum ona da bakalım' dedi. Gittik tuzığa baktık tuzakta dört beş tane balık vardı. O balıkları da alıp bir yere gittik, kocam orada yerden altın çıkardı.

Kadı, kadının ifadesine bakıp;

-Gerçekten bu kadının akli dengesi yerinde değildir. Hiç sudan tavşan, yabanda tuzaktan da balık çıkar mı?der.

Adamı zindandan çıkarırlar. Adam, harikulade planıyla hem zindandan hem de eşinin şerrinden kurtulur böylece altınları da ona kalır.

ÎLM SIYASÊT

Wêxt verinid; yo feqî duyey îlm wuenon qêdnon.
Seydê xura vun:

-Seydêm, mı duyey îlm wuend qêdna. Ez qayıla tı hin
îcazı bıd mı ez şı.

Seydê yi tera vun:

-Feqî, tı bilê îlm siyasêt piyorê îlm wuend qêdina. Îlm
siyasêtiz biyer hema şu. Tı îlm siyasêt niyer îlm tı kiêm
munon.

Feqî xuirxud vun; ez îlm siyasêt niwuniz bon, ez
hemo çenêk itad vınena îlm siyasêt wunena.

Seydê xu goştari nikon dun purı şın. Betıra gelêk
wêxt viyeron, feqî roj cum'ı şın yo cumi nımaj. Malê cumi
vejyon xutbı wunon, xutbıd ğelat kion. Feqî wuhar îlm
hesyon pê. Îlm cemaât çinu cemaât nihesyena ğelatê
malê. Feqî zerê cumid wurzon pay vun;

SİYASET İLMİ

Geçmiş zamanlarda; bir medrese öğrencisi oniki ilmi okuyup bitirir. Hocasına:

-Hocam; oniki ilmi okuyup bitirdim, istiyorum ki bana diplomamı veresiniz de gideyim.

Hocası ona:

-Ey öğrencim; siyaset ilmi dışında tüm ilimleri okuyup bitirdin. Siyaset ilmini de al öyle git. Siyaset ilmini almazsan ilmin eksik kalır.

Medrese öğrencisi kendi kendine: 'Siyaset ilmini okumazsam da olur daha ne kadar süre burada duracağım da siyaset ilmini okuyacağım' diye düşünür.

Hocasını dinlemeyip gider. Aradan epeyce zaman geçer medrese öğrencisi cuma günü namaz kılmak için bir camiye gider. Cami hocası çıkıp Cuma hutbesi okur, hutbede yanlışlık yapar. Medrese öğrencisi ilim sahibi olduğundan yanlışlığı fark eder. Cami cemaatinin fazla ilmi olmadığından hocanın yaptığı yanlışlığı fark etmezler. Medrese öğrencisi caminin içinde ayağa kalkıp;

-Mala mala tı xutbıd ğelat kerd , tı ayêt Humê raşt ma'nı nidun cı.

Malê cumi cemaâtra vun:

- In merdim ho vun sê. In merdim berzên tîwêr.

Cemaâtiz xuwêrê malê sêr feqî cumira vejên tîver.
Tîverıd kuên sari çımun yî şıknên min gunid verdên.

Feqî pa aya gûnê xuwa dun purı şın cê seydê xu.
Seydê yî , yî o halıd vinon zerê yî dejena vun:

-In çı hal tı hê tedı ey feqî?

Feqî, çıta sarê yıra viyort piyorin seydê xura vun.
Seydê yî vun:

- Mı tura vatên îlm siyasêtiz buun hema şu, tı mı goştari nikerdên. Eg tu îlm siyasêt biguretên ena niумыênê tu sarı.

-Hoca hoca, hutbede yanlışlık yaptın, Allah'ın ayetlerine doğru mana vermedin! diye haykırır.

Cami hocası, cemaate:

-Bu adam ne diyor? Bu adamı dışarı atınız, diye seslenir.

Cami cemaati de hocanın bu sözü üzerine medrese öğrencisini dışarı çıkarırlar. Dışarıda döverek başını gözünü yararlar, kanlar içinde bırakırlar.

Medrese öğrencisi o kanlı haliyle hocasının yanına gider. Hocası onu o haliyle görünce yüreği sızlar ona;

-Ey öğrencim! İçinde olduğun bu hal nedir, diye sorar?

Medrese öğrencisi, başından geçenlerin hepsini hocasına anlatır. Hocası:

- Sana siyaset ilmini de oku öyle git demiştim, beni dinlemediydin eğer siyaset ilmini almış olsaydın bunlar başına gelmezdi. .

. Seyda pa feqî xuwa hena yo roj cum'ı piyawa şın aya cumi. Malê cumi wurzon xutbı wunon hena ğelat kion. Seyda qal nikôn malê cumi xutbı wunon qednon nımaj kiên. Seyda wurzon şın ver malê cumi. Malêra vun:

- Tı çendêk hol yo merdim. Kum hêrdişê tura yo muy biyor berekı kon mal yi çırê musibetiz bêryı nıcenon.

Seyda bad xuwêrdayış xu hêrdişê malêra yo muy uncon, lew nunpa gion erzon xu cêw.

Cemaât cumiz vun dê raştara inawa kuên riyez yover hêrdişê malêra muyu uncên. Qêri o Qiji kuena malê cumi ser çoy goştari nikôn yo yo hêrdişê yi uncên. Ri malê cumi min gunid munon.

Seyda wêjyon tıver feqî xura vun;

- Tı di îlm siyasêta ina kion. Tım heq vaj, heq ser vıner. Xıwerê tu haqıviz, wext tı nizun vaj tı bën neheq.

Medrese hocası öğrencisiyle birlikte yine bir cuma günü o camiye giderler. Cami hocası kalkıp hutbesini okur yine aynı yanlışlığı yapar. Medrese hocası sesini çıkarmaz, cami hocası hutbeyi bitirip namazlarını eda ederler. Medrese hocası kalkıp cami hocasının yanına gider, cami hocasına:

-Ne kadar iyi bir insansın kim sakalından bir kıl alsa malına bereket gelir, hiçbir zaman musibet de kapısını çalmaz.

Medrese hocası konuşmasında sonra cami hocasının sakalından bir kıl çeker, öper ve cebine atar

Bu durumu gören cami cemaati de bunlarda gerçeklik payı olduğu hissine kapılarak sıraya girip cami hocasının sakalından birer birer kıl çekerler. Cami hocası çılgınlık koparsa da kimse çılgınlıklarını dinlemez tek tek sakalından kılları çekerler. Cami hocasının yüzü kanlar içinde kalır.

Medrese hocası dışarı çıkar, öğrencisine: -Gördün mü? Siyaset ilmi böyle yapar.

Her zaman hakkı söyle hak üzere ol. Sözün hak dahi olsa söylemesini bilmezsen haksız duruma düşersin. .

HZ. HASAN Û HZ. HÜSEYİN

Pêxmêr ma Hz. Muhammed (s.a.s.), kênê xu Fatıma (r.anha) laj ap xu Hz. Ali(r.a.)'dır zewejnon. Hz. Ali (r.a.) o Hz. Fatıma(r.anha) ra torn pêxmêr ma bên. Neslê pêxmêriz yinra yena.

Torn pêxmêr ma , bin destun yid bênê pil, yira têrbiya guretên. Pêxmêr ma , tornun xura zaf hêskerdên tım yin guretên verarê xu lêw nenê pa.

Hz. Hasan o Hz. Hüseyin hemo tûd qıjıw, rojêk şın vêr cumi unên yo sahabı ho destmaj gion. Unên sahabı nuqsun destmaj gion. Vun 'ma tera vaj destmaj tu kiêm nibon mara pil bêla şermiyon'. Hz. Hasan birê xu Hz. Hüseyin 'ra vun:

- Ma şı cê yi ma yira vaj 'apo tı bun mara ma vurdunra kumyo hol destmaj gion zê ay bin mara vaj'. Wa bun mara bêla nuqsuniyê destmaj xu vın.

HZ. HASAN İLE HZ. HÜSEYİN

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) , kızı Fatıma (r.anha)' yı amcasının oğlu Hz. Ali (r.a) ile evlendirir. Peygamberimizin Hz. Fatıma (r.anha) ile Hz. Ali (r.a.)' dan torunları olur. Peygamberin nesli de onlardan devam eder.

Peygamberimizin torunları, onun eli altında (gözetiminde) büyüüp, ondan terbiye alırlardı. Peygamberimiz, torunlarını çok severdi. Sürekli onları kucağına alıp öperdi.

Hz. Hasan ve Hüseyin henüz birer küçük çocuk iken bir gün camiye giderler, bakarlar ki ; orada bir sahabi namaz abdesti alıyor. Sahabinin noksan abdest aldığı müşahade ederler, derler ki; 'ona abdestin eksiktir dersek olmaz bizden yaşça büyüktür belki utanır' Hz. Hasan (r.a) kardeşi Hz. Hüseyin (r.a)'ne:

-Onun yanına gidelim ona 'amca biz abdest alacağız sen bize bak hangimiz daha iyi abdest alıyoruz bize söyle ' bize baksın böylece belki abdestinin eksikliğini görmüş olur.

Piya şin cê ay sahabi Hz. Hasan vun:

-Apo, ezo birê xu Hüseyin ma destmaj giên tı bun mara destmaj ma kum nuqsun , mara kumyo hol destmaj giên zê aybin mara vaj.

Sahabi vun; 'tênum'.

Wurd birê nişênru destmaj giên. Wurdiz yo binunra hol destmaj giên. Sahabi unon destmaj yinra fum kion destmaj yi nuqsun , ay yin tênum. Yin wurd destmaj xu giên qêdinên sahabira vun:

- Destmaj ma kum nuqsunıw, ma kum destmaj hol gurêt zê ay bin? Sahabi vun;

- Ni destmaj tı nuqsun niz ay birê tı şıma wurdiniz yo binunra hol destmaj gurêt. Destmaj kiêm ay mıw, Huma şıma vord, ma sarıra kiêm nikôr.

Birlikte o sahabinin yanına giderler. Hz. Hasan (r.a) ona;

-Amca, kardeşim Hüseyin ile abdest alacağız sen bize bak, hangimiz eksik abdest alıyoruz hangimiz daha iyi abdest alıyoruz bize söyle.

Sahabi:

-Tamam' der.

İki kardeş oturup abdest alırlar. İki de birbirinden iyi abdest alır. Sahabi onların abdest alışına bakarak kendi abdestinde eksiklik olduğunu, onların abdestininse tam olduğunu anlar. İki abdestlerini alırlar sahabiye:

-Hangimizin abdesti eksikti hangimiz daha iyi abdest aldı?' diye sorarlar.

Sahabi:

- Ne senin ne de kardeşinin abdestinde eksiklik var . İkiniz de birbirinden iyi abdest aldınız. Eksik olan abdest benim abdestimdi, Allah sizi bağışlasın başımızdan eksiltmesin.

Wurd birê hêna pê edeb xu silum dun ujara şin.

İnsun ko bi nuqsunîw ena dÿnyad çinu. Çirê gera yo
nuqsuniyê yoy ri yoyir nidu.

İki kardeş yine edep ile selam verip oradan ayrılıp giderler.

Bu dünyada eksikliği olmayan insan yoktur. Asla kimsenin eksikliğini yüzüne vurmamak gerekir

FEQÎ Û LÛY

Wêxt verinid yo feqî , ruejêk yêwunid vejyon gêrayiş. Yêwunid yo lüya biling vinon. Şaş munon xuirxud vun:

“Ena lüya biling senin cüyena , çita wêna? Humê mir hamdiw ,çirê çoy birızk niverdon.”

A hêl unon yo şêr vejya umı, fêk yid yo hêywun ost. Şêr a hêywun ard ujad na rı , nimê ya wêrd nimê yaz ujad verda şı. Lüya bilingız, xu ârra kaşkerd umi cê a hêywun tera wêrd xu kerd mird.

Feqî vun:

“O Huma’g wuhêr ena lüya biling an ver lıngun ya , rızk ya dun, rızk miz dun. İtara pê ez hin qê ena dunya nixêbıyena.”

Feqî, a hêlra pê hin qê dunya cehd nikon. Şın cêkid yo cumîd nişonrı rızk xu Humê’ra wuazon.

ÖĞRENCİ İLE TİLKİ

Geçmiş zamanlarda bir medrese öğrencisi, bir gün yabanda gezmeye çıkar. Yabanda ayaksız bir tilki görür, şaşırır,kendi kendine :

'Bu ayaksız tilki nasıl yaşamını sürdürebiliyor, ne yiyip içiyor? Allah'ıma hamdolsun ki, hiçbir zaman kimseyi rızksız bırakmıyor.'

O anda bakar ki ; bir aslan çıkageldi ağzında da bir hayvan leşi var. Aslan leşi getirip orada yere bıraktı leşin yarısını yedi yarısını da orada bırakıp gitti. (Aslan gittikten sonra) ayaksız tilki de yerden sürünerek o leşin yanına geldi ve ondan yiyerek kendini doyurdu.

Medrese öğrencisi:

'O Allah ki bu ayaksız tilkinin yiyeceğini ayağına getirip rızkını veriyor muhakkak ki benimde rızkımı verir. Bundan sonra dünyalık için çalışmayacağım 'der.

Medrese öğrencisi o andan sonra dünya için çabalamaz. Bir yere gidip orada camide oturur rızkını Allah'tan ister.

Ruej ruej ser yon şın, çoy niwun tı çıta whên ,tı sênin cüyên. Feqî wêşunira bon zê çua, teqêtra kon. Goşt bédên yı hêlyon.

Hêna ruejêk zerê cumid runıştıbon unon mihrab cumira yo sot umı va;”E feqî, tı çıra itad zê lüya biling miskin miskin nişt rı. Tı hêtun itad zê lüya biling bawê ziyêdunê sıfrê şhar vınên. Zê şêr vurz bıxêbit wa şhar bıpaw ziyêdunê sıfrê tu. Taqat tı ho cad wurz cêhd bıq,wa xêr tu turiz bıw, şhar ğeriwrız bıw.

E gelê insunu;

Hetun teqad şıma cadıw çırê çoyir dest a mekerên .

Gün gün üstüne gelip geçer, hiç kimse sen nasıl yaşıyorsun ne yiyorsun diye sormaz. Vücudunun etleri açlıktan erir.

Yine birgün caminin içinde oturuyorken mihraptan gelen bir ses;

Ey medrese öğrencisi, niçin burada ayaksız tilki gibi miskin miskin oturuyorsun. Burada ayaksız tilki gibi elin sofrasının artığını bekleyeceğine aslan gibi çalış başkaları senin sofranın artığını bekleyedursun. Gücün yerinde kalk çalış kendine de başkalarına da hayrın olsun.

Ey insanoğlu;

Gücünüz yerinde oldukça kimseye el açmayınız.

İLAC GIÊJ

Wêli Humê'ra Bayezid-i Bestamî, rojek vêr tîmarxunira wiyeron ra. Unon qêrwaş tîmarxuni ho zerê yo qawîd çikêk khon. Cir bon merêq gêron a qêrwaşra person vun:

"Tı hê sekiên?"

Qêrwaş vun:

"Îta tîmarxunu, ez ha giêjunir ilac vîrazena."

Bayezid-i Bestamî tera person vun:

"Tı êşkiên qê niwêşiyê mı yo ilac vîraz?"

Qêrwaş vun:

"Niwêşiyê tu çıtawa?"

B.Bestamî vun:

"Ez zaf kuena guna.Ez gunehkara."

Qêrwaş vun:

"Ez niwêşiyê gunehkarunra tavuî fum nîkena. Ez ilac giêjun vîrazena."

DELİNİN İLACI

Yüce Allah'ın veli kullarından Beyazıd-i Bestamî bir gün tımarhanenin önünden geçer, bakar ki tımarhanenin hizmetlisi, bir kabın içinde bir şeyler eziyor. Merak eder, dönüp hizmetliye der ki:

-Ne yapıyorsun?

Hizmetli:

-Burası tımarhanedir. Ben de delilere ilaç hazırlıyorum.

Beyazıd-i Bestamî:

- Benim hastalığım için de ilaç yapabilir misin?

Hizmetli:

-Senin hastalığın nedir?

Beyazıd-i Bestamî:

-Ben çok günah işliyorum, günahkarım.

Hizmetli:

-Ben günahkarların hastalığından bir şeyler anlamam. Ben delilerin ilacını hazırlarım.

Yin wurd wêxt ujad xiwêr dun yo giêjız pê
cağlamunra yin goştari kion. Gêj qêron B. Bestamî' ra
vun;

"Bi ita ez ilac tu zuna. Bi ez tura ilac niwêşiyê tu vaj."

B. Bestamî şın cê yı tera vun:

"Dı vaj ilac niwêşiyê mı çito?"

Giêj vun:

"İlac tu pêl istiğfaro kok tobî biyêr timiyunrak, qêlb
xud pê têvhid buk, muexilê rêhm xura biwiyarn, bacêz pê
hêsrûn çımun xu bialıwun, firnê âşqıd bıpoj.. Sersibê şun
ilac xura buher. Ay wêxt tı wînen niwêşiyê tura çıkız
nimunon."

B. Bestamî ın xiwêrun yi ser şaş munon , çım yı min
hêsrûnid munên.

Onlar orada konuşurlarken delinin biri de demir parmaklıklar arkasından onları dinliyordu. Deli, Beyazıd-i Bestamî'ye bağıırıp der ki;

-Buraya gel,ben senin ilacını biliyorum. Sana hastalığının ilacını söyleyeyim.

Beyazıd-i Bestamî onun yanına gidip der ki;

-Haydi söyle benim hastalığımın ilacı nedir?

Deli:

-Senin ilacın şudur; istiğfar yaprağı ile tövbe kökünü al karıştır, kalbinde tevhid ile döv, vicdanının eleğinden geçir sonrada gözyaşlarıyla yoğur, aşk fırınında pişir...sabah akşam (yaptığın) ilaçtan ye. O zaman hastalığından hiçbir şey kalmayacağını göreceksin.

Beyazıd-i Bestamî onun bu sözlerine şaşırır, gözleri yaşlarla dolar.

BÊXILTÎ

Neslê Hz. Yakup(a.s.)'ra yo abrêş yo keçêl yo kuar hiri merdim biên.

Huma teâla (c.c.) yo meleket surêt insunid inunir şawon, yin tesel kion .Meleket yon cê abrêş tera vun;

-Niyaz tu cê Humê'd qebul biwên tı verci Humê'ra çita wuaştiên?

Abrêş vun:

-Çermê ri mîd, bediên mîd niwêşi esta a rîdra piyorê insunu mîra dûir şin. Eg niyazmî qebul biwên mî verci Humê xura sıhhêt wuaştiên.

Meleket hêna tera person vun:

-Tı mal dünyara çita wuaştiên?

Abrêş vun:

- Mı mal dünyara deva wuaştiên.

CİMRİLİK

Hz. Yakup (a.s.)'ın soyundan abreş (cilt hastalığı olan) ,kel ve kör üç şahıs varmış.

Allah'ü Teala(c.c.) onları sınamak için insan suretinde bir meleği gönderir. Melek ilk önce cilt hastalığı olan(abreş) adamın yanına gidip ona;

- Allah katında duan kabul olsaydı ilk olarak Allah'tan ne isterdin, diye sorar?

Abreş olan adam:

- Yüzüm ve de vücudumda cilt hastalığı var bundan dolayı bütün insanlar benden uzak duruyorlar. Eğer duam kabul olsaydı ilk önce rabbimden bana sağlık vermesini isterdim. Diye cevap verir.

Melek tekrar ona:

- Dünya malından ne isterdin, diye sorar.

Abreş:

- Dünya malından develerim olsun isterdim, diye cevap verir.

Meleket tera vun:

-Çımtu ruêştıw Huma niyaz tu qebug kerd.

Destxu sawon bedênyıra niwêşiyêyî diyena wêra. Yo devawa des aşmi duncı. Dua kion vun 'Huma berêkı borz devun tu. Ujara şın.

Bacê şın cê keçêl tera vun:

-Niyaz tu cê Humê'd qebug bıwên tı verci Humê'ra çıta wuaştîên?

Keçêl vun:

-Sarê mı rut millet pê mı yari kiêna. Eg niyaz mı qebug bıwên mı verci Humê'ra qê ena niwêşiyêxu mı sılumêti wuaştîên.

Meleket hêna tera person vun:

-Tı mal dünyara çıta wuaştîên?

Keçêl vun:

-Mı gayin wuaştîên.

Melek ona:

- Gözün aydın. Yüce Allah duanı kabul etti der.

Elini adamın vücuduna sürer hastalığı ortadan kalkar. On aylık bir deve de adama verir ve 'Allah develerine bereket katsın' diye dua eder. Oradan ayrılır.

Sonra kel olan adamın yanına giderek ona:

- Allah katında duan kabul olsaydı ilk olarak Allah'tan ne isterdin, diye sorar?

Kel olan adam ona:

- Başım kel bundan dolayı insanlar benimle alay ediyorlar. Eğer Allah indinde duam kabul olsaydı öncelikle kelliğimin giderilmesini isterdim, der.

Melek tekrar adama:

- Dünya malından ne isterdin, diye sorar?

Kel olan adam ona:

- Dünyalıklardan sığırlarım olsun isterdim, diye cevap verir.

Meleket tera vun:

-Çimtu ruêştîw, Humê niyaz tu qebul kerd.

Destxu sawon sarê keçêlra sarê yîwa gîjik vejyon. Yo mungawa oriz duncî. Dua kion vun' Huma berêkî borz munguntî ' xatîr wuazon şîn.

Bacê şîn cê kuar tera person vun:

-Niyaz tu cê Humê'd qebul bîwên tî verci Humê'ra çita wuaştîên?

Kuar vun:

- Çim mı kuar ez nivinena. Eg niyazmı qebul bîwên mı Humê xura qe çimunxu şifa wuaştîên.

Meleket hêna tera person vun:

-Tî mal dînyara çita wuaştîên?

Kuar vun:

- Mı duwar wêrdı wuaştîên.

Melek ona:

- Gözün aydın. Yüce Allah duanı kabul etti der.

Elini kel adamın başına sürer, kelliği geçer, ona gebe bir inekde vererek Allah ineklerine bereket katsın diye dua eder. Vedalaşıp gider.

Sonra kör olan adamın yanına giderek ona:

- Allah katında duan kabul olsaydı ilk olarak Allah'tan ne isterdin, diye sorar?

Kör adam, meleğe:

- Gözlerim kör, göremiyorum. Eğer Allah indinde duam kabul olsaydı gözlerim için ondan şifa isterdim, diye cevap verir.

Melek tekrar adama:

- Dünya malından ne isterdin, diye sorar?

Kör olan adam, meleğe:

- Dünya malından küçükbaş hayvanlarım olsun isterdim, diye cevap verir.

Meleket tera vun:

-Çımtu ruêştîw, Humê niyaz tu qebul kerd.

Destxu sawon çımun kuarra çımyi biên wuêş vinon,
Humê'r şukır kion . Yo mêşna pa varawa dun kuar. Dua
kion vun'Huma berêkı borz mêşnun tu. Xatır wuazon şın.

Betıra gelêk wêxt viyeron heyvun yin biên ziyed
.Meleket hêna pê emır Humê surêt insunid yon. Verci şın
cê ay merdim abrêş unon devêyi pırag biz af yo deşt kiên
de. Vun:

- Ez merdim feqıra ez ha ceğdı ser çoyımı çinu. Tı qe
xatir Humê kiên tı yo deva bıdmı ez aspariw pê şı
duwêlxu.

Abrêş vun:

-Feqırma zaf, mıd ziyedra mal çinu ez bıd tu.

Melek ona:

- Gözün aydın. Yüce Allah duanı kabul etti der.

Ellerini kör adamın gözlerine sürer, körlüğü geçer, çok iyi görmeye başlar. Kör olan adam Allah'a şükür eder. Melek, adama kuzulu bir koyun vererek 'Allah bereketli kılsın' diye dua eder. Adamla vedalaşıp gider.

Aradan çok zaman geçer adamların hayvanları çoğalır. Yine Allah'ın emriyle melek insan suretinde gelir. Önceleri abreş olan adamın yanına gider bakar ki develeri bir vadiyi dolduracak kadar çoğalmış. Ona:

- Ben kimsesiz, yolda kalmış bir fakirim. Allah rızası için bana bir deve ver de binip memleketime gideyim, der.

Abreş adam meleğe:

- Bizim fakirlerimiz çoktur, sana verecek kadar fazla malımda yok, diyerek isteğini geri çevirir.

Meleket vun:

-Tı ay merdım abrêş ni, piyorê millet tura kotên dûir. Humê şifa da tı, mal dũnya da tı tı umê xuser.

Abrêş cewaw duncı vun:

-Malmı kalkun mıra mir mond.

Meleket vun:

-Eg tu zuir kiên Huma hêna tu borz a hal tuwo verin ser.

Meleket ujara ena hêw şın cê merdim keçêl. Unon Humê berêkı oşt malyi heywun yi zaf bi ziyedra. Yiraz qe xatir Humê çi vuazon yiz zê abrêş qebul nikon, çik nidun yi. Meleket zot dun yiriz şın.

Meleket ena hêw şın cê merdim kuar. Kuarra vun:

- Ez feqira ceğdid menda, maişêtmı nimond. Tı qe xatir Humê yo meşna bıdmı ez ceğdid şit ya buêr hêtun bırêş duwêlxu.

Melek ona:

- Sen, bir zamanlar insanların kendisinden uzak kaçtığı abreş adam değil misin? Allah sana şifa verdi sonra dünya malı verdi de kendine geldiydin, diye sorar.

Abreş olan adam meleğe:

- Benim malım atalarımda bana miras kalmış diyerek, cevap verir.

Melek ona:

-Eğer yalan söylüyorsan rabbim seni önceki haline çevirsin, diye beddua eder.

Melek oradan kel adamın yanına gider. Bakar ki yüce Allah malını bereketlendirmiş hayvanları aşırı derecede çoğalmış. Ondandan Allah rızası için bir şeyler ister o da abreş adam gibi kabul etmez bir şeyler vermeden geri çevirir. Melek ona da beddua ederek oradan ayrılır.

Melek bu defa daha önceleri kör olan adamın yanına gider. Ona:

-Ben yolda kalmış, yiyeceği olmayan bir fakirim. Allah rızası için bana bir koyun ver de memleketime ulaşınca kadar sütünden içeyim, der.

Kuar vun:

-Qe xatir Humê cunmı qırbunıw, tı çıta biên xuir ber
tuir wêşhelalıb.

Meleket vun:

- Ez melekêt Humê'wa, mal tu tuir xêyrlıb. Huma mı
surêt insunıd şawut pê şıma tesel kion. Wurd hewal tu
xatir Humê nizuna bexili kerd helaq bi.Huma yin hêna
eşt hêlyin verin ser.

Daha önce kör olan adam, meleğe:

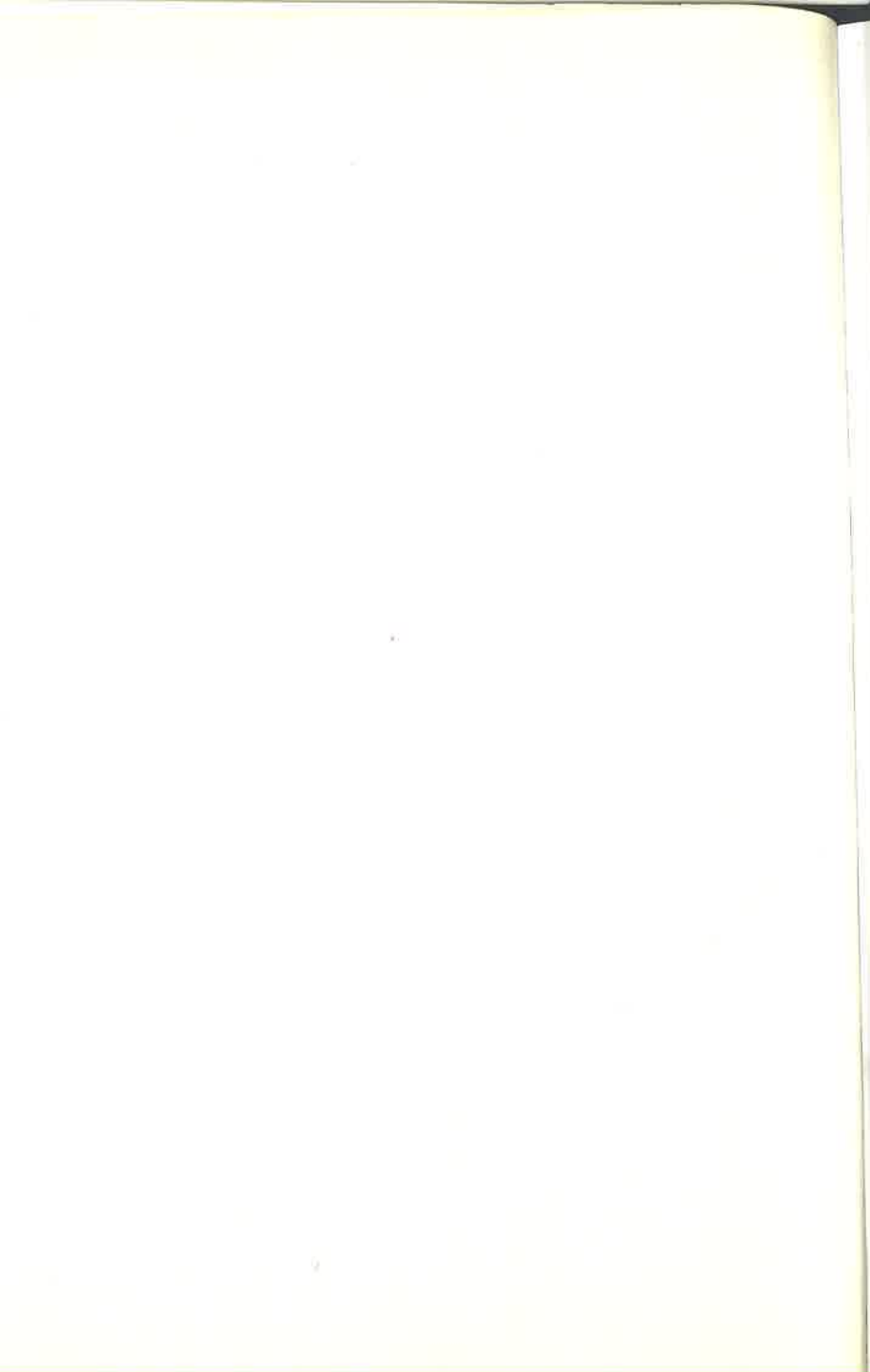
- Allah rızası için canım kurban olsun, istediğini al götür, sana helal olsun, diyerek olumlu karşılık verir.

Melek ona:

- Malın sana hayırlı olsun ben Allah tarafından gönderilmiş bir meleğim. Allah sizleri denemek için beni insan suretinde size gönderdi. İki arkadaşın cimrilik yaparak Allah'ın rızasını gözetmediler, helak oldular. Yüce Allah onları tekrar eski hallerine geri çevirdi.

Mı zerê ın kitawid meselê hol nişt. ın meselunra pil, qij piyorê insunu yo fıkırko hol gion. ın mese- lunra têkı meselê min milletê mad zaf yiên vatışo zunayış. Mı têkı meselêz kitawunra gurêt tadê zun ma zazakî ser. Hemı çid yo holi esta. Ma çım holira bun ma tım holi vinên eg ma çım xırabira bun ma tım hemı çi xırab vinên.

Bu kitapta çok güzel hikayeler yazdım. Bu hi- kayelerden büyük küçük bütün insanlar iyi düşün- celer edinebilir. Bu hikayelerden bazıları halkımız arasında çokça bilinen ve söylenen hikayelerdir. Bazı hikayeleri de değişik hadis kaynaklarından alarak Zazacaya çevirdim. Her şeyde bir hayır vardır. İyi gözle baktığımızda iyi olanı görürüz eğer kötü gözle bakarsak her zaman her şeyi kötü görürüz.

ASIL YAYIN DAĞITIM LTD.ŞTİ.

Fevziçakmak 1 Sokak No:22/A Kızılay-Ankara
Telefon: 0 312 230 28 80 Faks: 0 312 230 28 82
www.asilyayinlari.com.tr - asil@asilyayinlari.com.tr

